

САОБРАЋАЈНА ЕТИКА

-УВОДНИ ДЕО-

ЦИЉ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ

Упознавање студената са:

- ❑ појмом саобраћајне етике
- ❑ предметом саобраћајне етике
- ❑ задацима саобраћајне етике
- ❑ применом основних етичких начела у саобраћају
- ❑ појмом и специфичностима саобраћајне културе.

ЗАДАЦИ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ

На крају ове наставне јединице студенти ће моћи да:

- ❑ дефинишу појам, предмет и задатке саобраћајне етике
- ❑ наведу и објасне најмање четири етичка начела за учеснике у саобраћају
- ❑ дефинишу и објасне специфичности саобраћајне културе

ЕТИКА – порекло, појам и предмет

éthos (старогрчки) = обичај, уобичајена радња, навика

Аристотел 4. век п.н.е.

- ❑ етика као посебна филозофска дисциплина
- ❑ циљ: стварање честитог грађанина државе, примена практичне мудрости
- ❑ реализам, рационализам, иманентизам, енергизам

Дефиниција:

- ❑ филозофска научна дисциплина која се бави проучавањем *етоса* или морала.
- ❑ проучава порекло, циљеве, смисао и начине моралног деловања

Етика ≠ морал

МОРАЛ – порекло, појам, развој

Mos, moris (lat) = обичај, начин, навика

Деф. систем норми, навика или правила људског понашања којима се људи руководе у опхођењу према свету, другима и себи самом.

Два значења морала:

- 1) вредносно-неутрално (моралитет)
- 2) вредносно-одређено (у складу са моралном нормом)

Основ моралне норме - савест

Морални карактер - општи квалитет појединца и његова трајна склоност ка моралном поступању и понашању.

Развој моралног карактера – лични и средински фактори

САОБРАЋАЈНА ЕТИКА

- ❑ Практична или нормативна етика
- ❑ дефиниција саобраћајне етике?
- ❑ предлог *деф.*

«грана етике примењена у области науке о саобраћају, која проучава моралне норме, вредности, циљеве, обичаје и међусобни однос учесника у саобраћају»

САОБРАЋАЈНА ЕТИКА

Предмет проучавања:

- ❑ **Норме** понашања у саобраћају – правила и прописи
- ❑ **Моралне вредности** у саобраћају – поштовање прописа
- ❑ **Обичаји** у саобраћају – неформална правила
- ❑ **Међусобни односи** учесника у саобраћају – комуникација и интеракција
- ❑ **Циљ** етичног понашања – безбедно кретање свих, за најкраће време и без конфликта, уз поштовање правила

ЗАДАЦИ САОБРАЋАЈНЕ ЕТИКЕ

- развој свести и проширење знања свих учесника у саобраћају о важности поштовања и примени начела саобраћајне етике за безбедност свих учесника у саобраћају
- преплитање са задацима других дисциплина

ЗАДАЦИ САОБРАЋАЈНЕ ЕТИКЕ

- ❑ дефинисање општих и посебних норми понашања учесника у саобраћају,
- ❑ проучавање моралног карактера учесника у саобраћају,
- ❑ идентификовање непрописних понашања и њихова корекција,
- ❑ унапређење међусобних односа учесника у саобраћају и унапређење саобраћајне културе и др.
- ❑ едукација и трансфер знања за све учеснике у саобраћају,
- ❑ усвајање и примена најбољих искустава и праксе из земље и иностранства

ОСНОВНА ЕТИЧКА НАЧЕЛА

- ❑ начело одговорности
- ❑ начело хуманости
- ❑ начело поверења
- ❑ начело неповерења
- ❑ начело ограниченог поверења
- ❑ начело дефанзивне вожње
- ❑ начело законитости
- ❑ начело моралности
- ❑ начело безбедности

НАЧЕЛО ОДГОВОРНОСТИ

- ❑ Основна претпоставка: **сви одговорни према себи и према другима** за своје поступке.
- ❑ Одговорност **учесника** да не изазивају опасне ситуације и да отклањају опасности које су изазвали други, одговорност пружања помоћи и одговорност за безбедност возила и пута
- ❑ **Фактори безбедности:** учесници, возило, пута и путна околина, + породица, школа, локална самоуправа, органи надлежни за унутрашње послове, послове саобраћаја, послове здравља, стручне и научне институције, медији, удружења грађана

НАЧЕЛО ХУМАНОСТИ

Ономе ко није способан или је ограничено способан, или му је потребна помоћ, други учесник је дужан да пружи помоћ, осим ако би тиме себе изложио опасности.

1) **условни део** - сви су дужни, али под условом да тиме не доводе у опасност себе или друге.

2) **безусловни део** – понашати се тако да се омогући безбедност свих, а посебно:

не ометати,

не угрожавати и

не повређивати друге учеснике у саобраћају.

НАЧЕЛО ПОВЕРЕЊА

- ❑ заснива се на очекивању да други учесници имају свест и дисциплиновани су
- ❑ и други ће поштовати прописана правила и безбедно се понашати
- ❑ благовремено и јасно ће најавити промену свог понашања
- ❑ изузетак су посебне категорије учесника (на пример деца)

НАЧЕЛО НЕПОВЕРЕЊА

- ❑ заснива се на **очекивању** да ће се **други учесник** у саобраћају **понашати непрописно и непромишљено**
- ❑ недостатак знања, тренутно стање, лоше навике, недостатак саобраћајен културе,...
- ❑ **прилагодити своје понашање** услед оваквих очекивања

НАЧЕЛО ОГРАНИЧЕНОГ ПОВЕРЕЊА

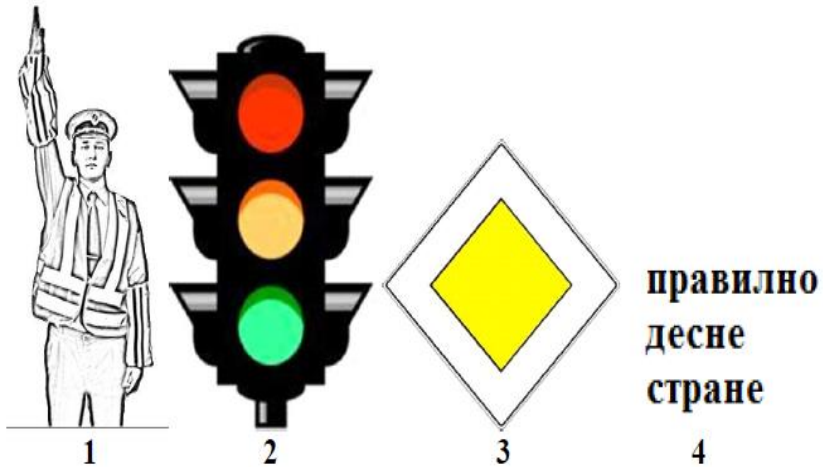
- ❑ ниједан учесник у саобраћају не сме инсистирати на свом праву уколико то може да прозрокује саобраћајну незгоду
- ❑ не сме се кажњавати туђа грешка или непрописно понашање
- ❑ не сме се појединцу дозволити да у саобраћају преузме право да кажњава друге учеснике због пропуста које су учинили
- ❑ амортизер недостатака начела поверења и начела неповерења

НАЧЕЛО ДЕФАНЗИВНЕ ВОЖЊЕ

- ❑ најефикаснији и најбезбеднији вид понашања у саобраћају
- ❑ Основни мотив: **неулажење у опасне ситуације**
- ❑ Понашање које:
 - ❑ неће изазвати незгоду
 - ❑ неће настрадати лица
 - ❑ нема своје кривице
 - ❑ омогућава другима да исправе своју грешку
- ❑ Три кључна елемента начела дефанзивне вожње:
 - ❑ **ЗАБРАЊЕНО – НИКАД!**
 - ❑ **ОБАВЕЗНО – УВЕК!**
 - ❑ **ПОНЕКАД НИ ОНО ШТО ЈЕ ДОЗВОЉЕНО!**

НАЧЕЛО ЗАКОНИТОСТИ

- ❑ Саобраћај је регулисан законом
- ❑ Хијерархија
- ❑ Кривичне санкције

НАЧЕЛО МОРАЛНОСТИ

- ❑ сваки учесник у саобраћају мора на првом месту бити моралан човек
- ❑ моралност у саобраћају – поштовање прописа
- ❑ личним ставом и понашањем бити пример другим учесницима

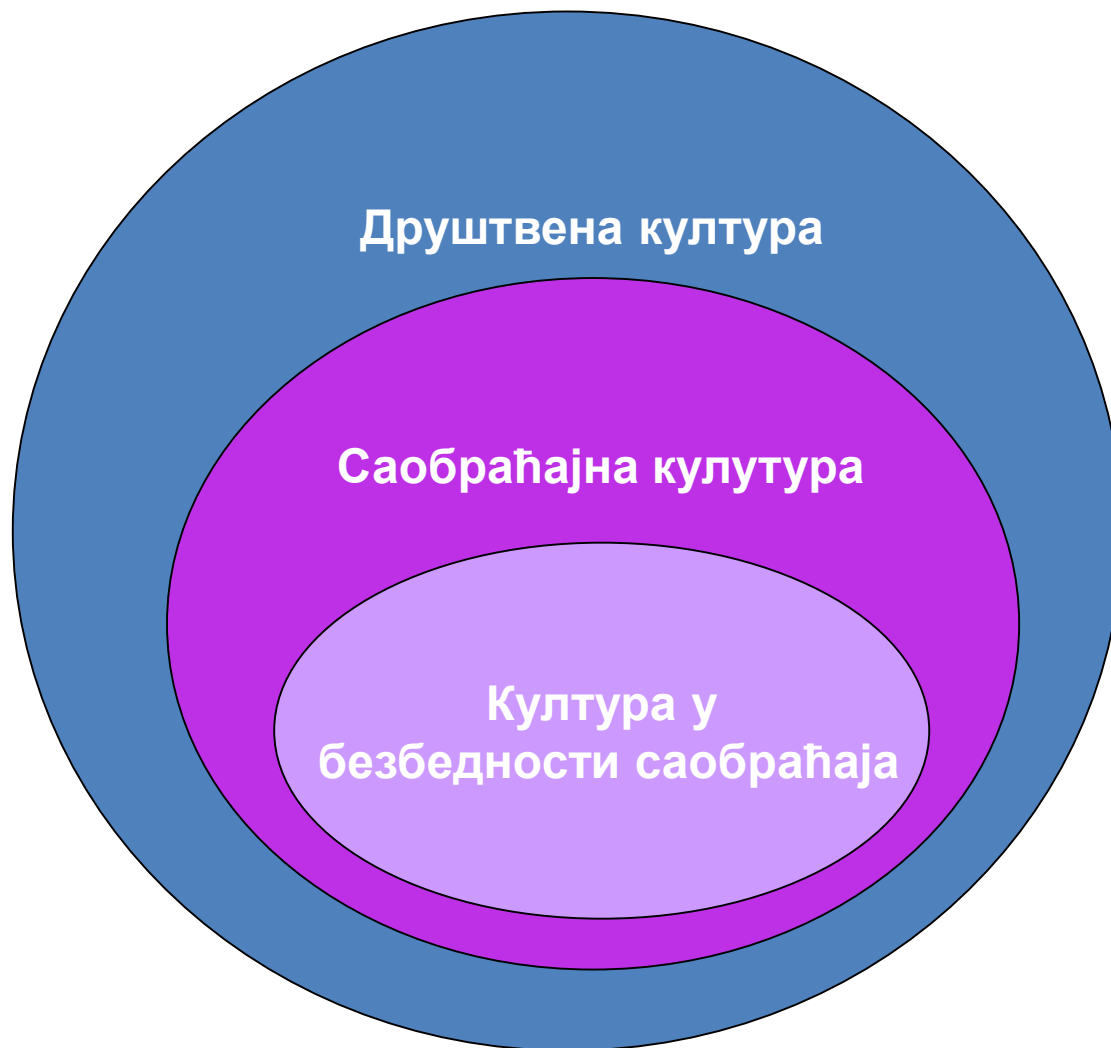
НАЧЕЛО БЕЗБЕДНОСТИ

- ❑ слободу од страха, одсуство беса и агресије код учесника у саобраћају, заштиту у случају саобраћајне незгоде и др.
- ❑ суштина: одсуство негативних ефеката који могу довести до незгоде и последица

КУЛТУРА – САОБРАЋАЈНА КУЛТУРА

- ❑ укупност материјалних и духовних вредности, целокупно друштвено наслеђе неке групе људи
- ❑ начини живљења, материјални и културни стандарди, институције, навике, односи и понашања припадника групе
- ❑ систем вредности, уверења и ставова, који се преносе с генерације на генерацију
- ❑ саобраћајна култура – део целокупне друштвене културе примењене у области саобраћаја
- ❑ култура у безбедности саобраћаја – сегмент целокупне саобраћајне културе

САОБРАЋАЈНА КУЛТУРА

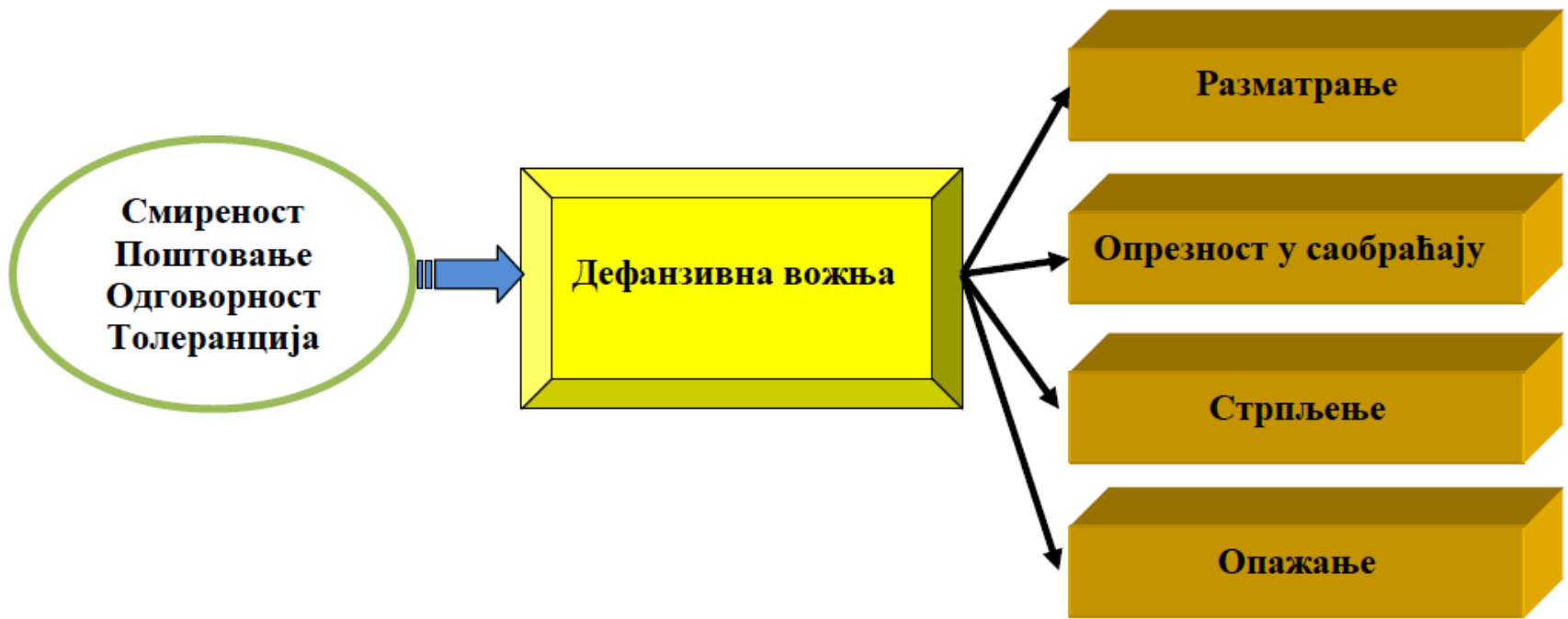
САОБРАЋАЈНА КУЛТУРА

- ❑ начин понашања учесника у саобраћају и поштовање саобраћајних прописа
- ❑ збир стечених навика и усвојеног саобраћајног образовања и васпитања
- ❑ скуп друштвено пожељних норми и облика понашања учесника у саобраћају, посвећених одржању и унапређењу безбедности у саобраћају
- ❑ основ је едукација

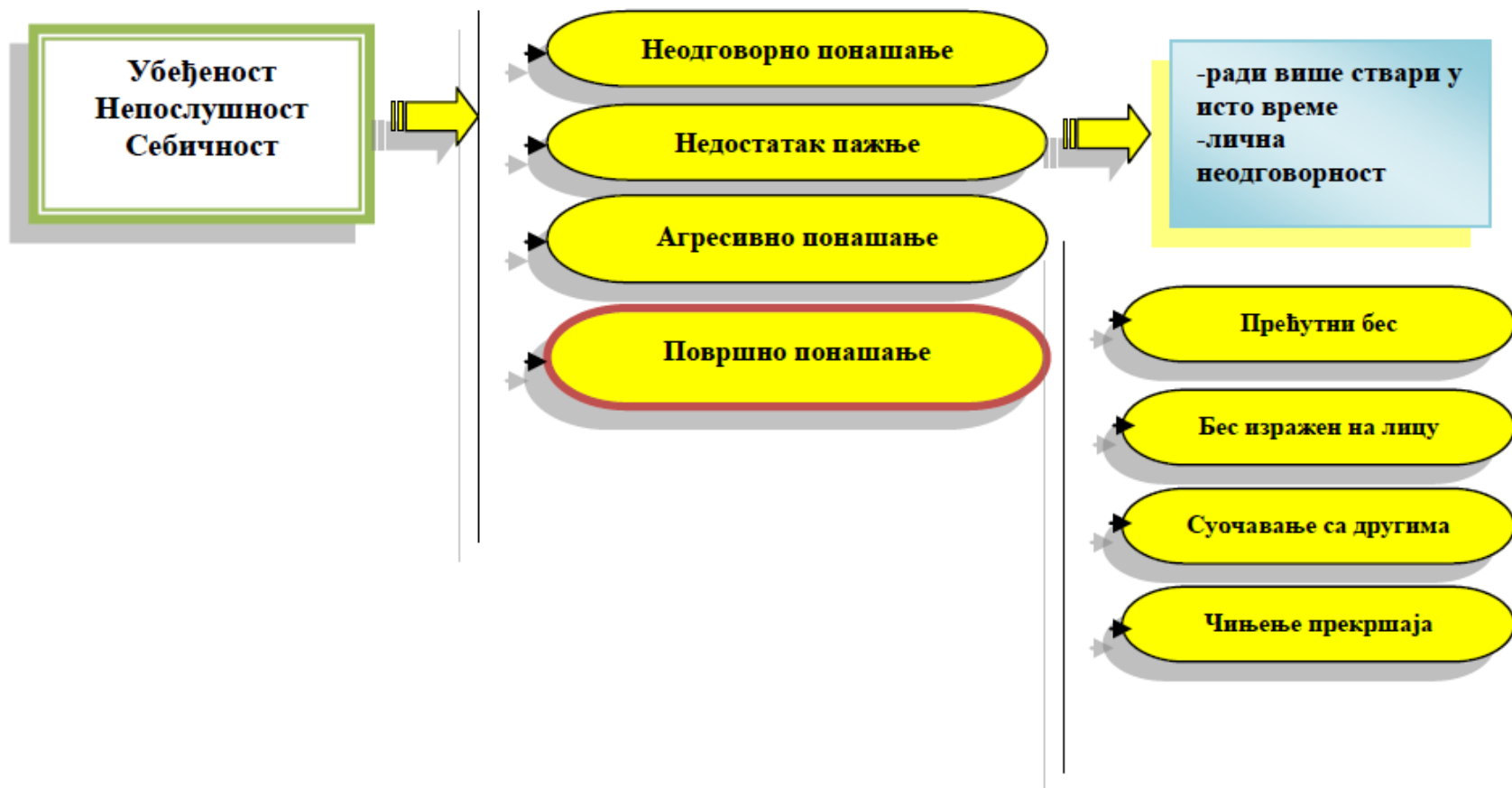
ОСНОВНИ ЕЛЕМЕНТИ САОБРАЋАЈНЕ КУЛТУРЕ

КУЛТУРАН УЧЕСНИК У САОБРАЋАЈУ

НЕКУЛТУРАН УЧЕСНИК У САОБРАЋАЈУ

МОДЕЛИ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ САОБРАЋАЈНЕ КУЛТУРЕ

- ❑ саобраћајно васпитање и образовање као део саобраћајне културе
- ❑ **превентивни модел** унапређења саобраћајне културе – активности за промену и развој свести учесника
- ❑ **репресивни модел** унапређења саобраћајне културе – активности принуде над субјектима који не поштују саобраћајна правила и прописе

СПЕЦИФИЧНОСТИ САОБРАЋАЈНЕ КУЛТУРЕ

- ❑ заснованост на симболима заступљеним у саобраћају
- ❑ прилагодљивост – учесници се флексибилно прилагођавају променама
- ❑ учење и наслеђивање од осталих учесника у саобраћају
- ❑ заједничко понашање и начин размишљања учесника
- ❑ разликовање од места до места